

Κλασική Εποχή (480-323 π.Χ.): Η Γένεση ενός Πολιτισμού που Διάρκεσε

Από την ευφορία της νίκης κατά των Περσών, στην αυτοκαταστροφή του Πελοποννησιακού Πολέμου και τον μετασχηματισμό του κόσμου από τον Μέγα Αλέξανδρο.

- Η περίοδος από το τέλος των Περσικών Πολέμων έως τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου ονομάζεται Κλασική.
- Ο χαρακτηρισμός αυτός αναγνωρίζει την πνευματική υπεροχή και τα διαχρονικά επιτεύγματα της εποχής, τα οποία αποτέλεσαν τα θεμέλια του σύγχρονου δυτικού πολιτισμού.
- Η νίκη εναντίον των «βαρβάρων» γέννησε μια πρωτοφανή αυτοπεποίθηση και ψυχική ευφορία, που έγιναν τα κίνητρα για τα μεγάλα επιτεύγματα στην πολιτική, τα γράμματα και τις τέχνες.

Η Συμμαχία της Δήλου: Μια Ασπίδα για την Ελλάδα, ένα Εργαλείο για την Αθήνα

- Μετά την απόκρουση του περσικού κινδύνου, η Αθήνα ανασυγκροτήθηκε και εξελίχθηκε σε μεγάλη ναυτική δύναμη.
- Το 478/7 π.Χ. ιδρύθηκε η Α' Αθηναϊκή ή Δηλιακή Συμμαχία, με επίσημο σκοπό την προστασία από τους Πέρσες και τη λεηλασία των κτήσεων του Βασιλέως ως αντίποινα.
 - **Μηχανισμός της Συμμαχίας:**
 - **Έδρα:** Η Δήλος, όπου βρισκόταν το συμμαχικό ταμείο.
 - **Υποχρεώσεις Μελών:** Συνεισφορά σε πλοία ή χρήματα (φόρος). Οι εισπράκτορες ονομάζονταν *Ελληνοταμίεις*. Ο πρώτος φόρος ορίστηκε στα 460 τάλαντα.
 - **Ισότητα:** Θεωρητικά, όλα τα μέλη είχαν ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις.

«Οι Αθηναίοι ανέλαβαν, έτσι, την αρχηγία με τη θέληση των συμμάχων εξαιτίας της έχθρας τους εναντίον του Πausανία.»
– Θουκυδίδης

Η Μετατροπή της Συμμαχίας σε Ηγεμονία

- Οι Αθηναίοι χρησιμοποίησαν τη συμμαχία ως μέσο επιβολής της κυριαρχίας τους στους ίδιους τους συμμάχους, επεμβαίνοντας ένοπλα σε πόλεις που ήθελαν να αποχωρήσουν.
- Το 454 π.Χ., η μεταφορά του συμμαχικού ταμείου από τη Δήλο στην Ακρόπολη της Αθήνας επισημοποίησε την αθηναϊκή ηγεμονία.

Η Εσωτερική Σύγκρουση

- **Κίμων:** Αριστοκρατικός, φιλολακωνικός ηγέτης. Μεγάλη νίκη κατά των Περσών στον Ευρυμέδοντα ποταμό (~467 π.Χ.). Εξοστρακίστηκε (461 π.Χ.) λόγω της αποτυχημένης φιλοσπαρτιατικής του πολιτικής.
- **Εφιάλτης:** Ηγέτης των δημοκρατικών. Περιορίσε τις εξουσίες του Αρείου Πάγου. Δολοφονήθηκε μετά τον οστρακισμό του Κίμωνα.

454 π.Χ.

Δήλος

Αθήνα

Ο «Χρυσούς Αιών» του Περικλέους

- Μετά τη δολοφονία του Εφιάλτη, ο Περικλής αναδείχθηκε αρχηγός των δημοκρατικών.
- Το 445 π.Χ. υπογράφηκαν οι **Τριακοντούταις Σπονδαί** με τη Σπάρτη, μια τριακονταετής ειρήνη που στην πράξη κράτησε δεκαπέντε χρόνια, αλλά επέτρεψε στην Αθήνα να φτάσει στο απόγειο της δύναμής της.
- Ο Περικλής εκλεγόταν στρατηγός κάθε χρόνο, κυριαρχώντας στην πολιτική σκηνή.

Η Φύση της Εξουσίας του (κατά Θουκυδίδη):

«ἐγίγνετό τε λόγῳ μὲν δημοκρατία, ἔργῳ δὲ ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς ἀρχή.»

(Ήταν στην ονομασία δημοκρατία, αλλά στην πραγματικότητα εξουσία του πρώτου πολίτη).

Η Δημοκρατία στην Πράξη: Η Συμμετοχή ως Οικονομικό και Πολιτικό Δικαίωμα

Για την ενίσχυση του δημοκρατικού πολιτεύματος, ο Περικλής καθιέρωσε ριζοσπαστικά μέτρα που επέτρεπαν στους φτωχότερους πολίτες να συμμετέχουν στα κοινά.

Βασικές Μεταρρυθμίσεις

Μισθοφορία

Μισθοφορία

Καθιερώθηκε χρηματική αποζημίωση για τους κληρωτούς άρχοντες, τους βουλευτές και τους λαϊκούς δικαστές.

Θεωρικά

Θεωρικά

Παροχή χρημάτων στους πολίτες για το αντίτιμο της εισόδου στο θέατρο, το οποίο θεωρούνταν κέντρο παιδείας.

Τριηραρχία

Τριηραρχία (Λειτουργία)

Υποχρεωτική χορηγία από πλούσιους πολίτες για τη συντήρηση και τον εξοπλισμό μιας τριήρους.

Οικονομική Βάση της Ηγεμονίας

- Τα έσοδα προέρχονταν από τα μεταλλεία, τους φόρους, τις εισφορές των συμμάχων (το ταμείο έφτασε τα 9.700 τάλαντα το 445 π.Χ.) και τις **λειτουργίες**.
- **Λειτουργίες**: Υποχρεωτικές χορηγίες από τους πλουσιότερους πολίτες, όπως η **χορηγία**; χρηματοδότηση θεατρικών έργων) και η **τριηραρχία**.

Οι Δύο Κόσμοι της Ελλάδας: Τα Αίτια του Πελοποννησιακού Πολέμου

- **Φυλετική:** Ίωνες (Αθηναίοι)
- **Πολιτειακή:** Ριζοσπαστική Δημοκρατία
- **Στρατηγική:** Ναυτική δύναμη
- **Ηγεμονία:** Επεκτατική

εναντίον Δωριέων (Σπαρτιάτες)
εναντίον Ολιγαρχίας
εναντίον χερσαίας δύναμης
εναντίον του φόβου της επέκτασης

Η Πραγματική Αιτία (κατά Θουκυδίδη)

«Η πραγματική, βέβαια, αλλά ανομολόγητη αιτία ήταν, καθώς νομίζω, το ότι η μεγάλη ανάπτυξη της Αθήνας φόβισε τους Λακεδαιμονίους και τους ανάγκασε να πολεμήσουν.»

Η Καταστροφή: Ο Εμφύλιος που Γονάτισε την Ελλάδα (431-404 π.Χ.)

Ο πόλεμος διήρκεσε περίπου τριάντα χρόνια και ήταν η σκληρότερη εμφύλια σύγκρουση του αρχαίου ελληνικού κόσμου.

Οι Τρεις Φάσεις του Πολέμου:

1. **Αρχιδάμειος Πόλεμος** (431-421 π.Χ.)
2. **Σικελική Εκστρατεία** (415-413 π.Χ.) - Μια καταστροφική ήττα για την Αθήνα.
3. **Δεκελεικός ή Ιωνικός Πόλεμος** (413-404 π.Χ.)

Συνέπειες:

- **Εξόντωση** και υλικές καταστροφές σε πρωτοφανή κλίμακα.
- **Ηθική εξαχρείωση.**
- Δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την ανάμειξη των **Περσών** στα ελληνικά πράγματα.
- Αποτέλεσμα: **Ήττα** των Αθηναίων και επιβολή της Σπαρτιατικής ηγεμονίας.

Η Κρίση της Πόλης-Κράτους: Ένας Αιώνας Αστάθειας

- Τον 4ο αι. π.Χ., οι πόλεις-κράτη αντιμετώπισαν βαθιά οικονομική και κοινωνική κρίση.
- **Η Περσική Παρέμβαση:** Οι Πέρσες υποδαύλιζαν τις συγκρούσεις, χρηματοδοτώντας πότε τη μία πόλη και πότε την άλλη για να διατηρούν τους Έλληνες διχασμένους.

Αλληπάλληλες Ηγεμονίες:

- Η Σπαρτιατική ηγεμονία υπονομεύτηκε από τον Κορινθιακό Πόλεμο (395-386 π.Χ.).
- Η Ανταλκίδειος (ή Βασίλειος) Ειρήνη (386 π.Χ.) ήταν μια ταπεινωτική συνθήκη που παρέδιδε τις πόλεις της Μ. Ασίας στους Πέρσες.
- Η Θηβαϊκή ηγεμονία (371-362 π.Χ.) ανέτειλε με τη νίκη στα Λεύκτρα και έδωσε με τη μάχη στη Μαντινεία.

Η Πανελλήνια Ιδέα: Μια Απάντηση στο Χάος

Μέσα στην παρακμή, πνευματικοί άνθρωποι οραματίστηκαν έναν πανελλήνιο συνασπισμό.

Ισοκράτης: Κύριος εκφραστής της ιδέας. Αρχικά πρότεινε την Αθήνα ως ηγέτιδα δύναμη. Αργότερα, κατέληξε στο ότι μόνο ένας ισχυρός μονάρχης θα μπορούσε να ενώσει τους Έλληνες και να τους οδηγήσει σε κοινό αγώνα εναντίον των Περσών.

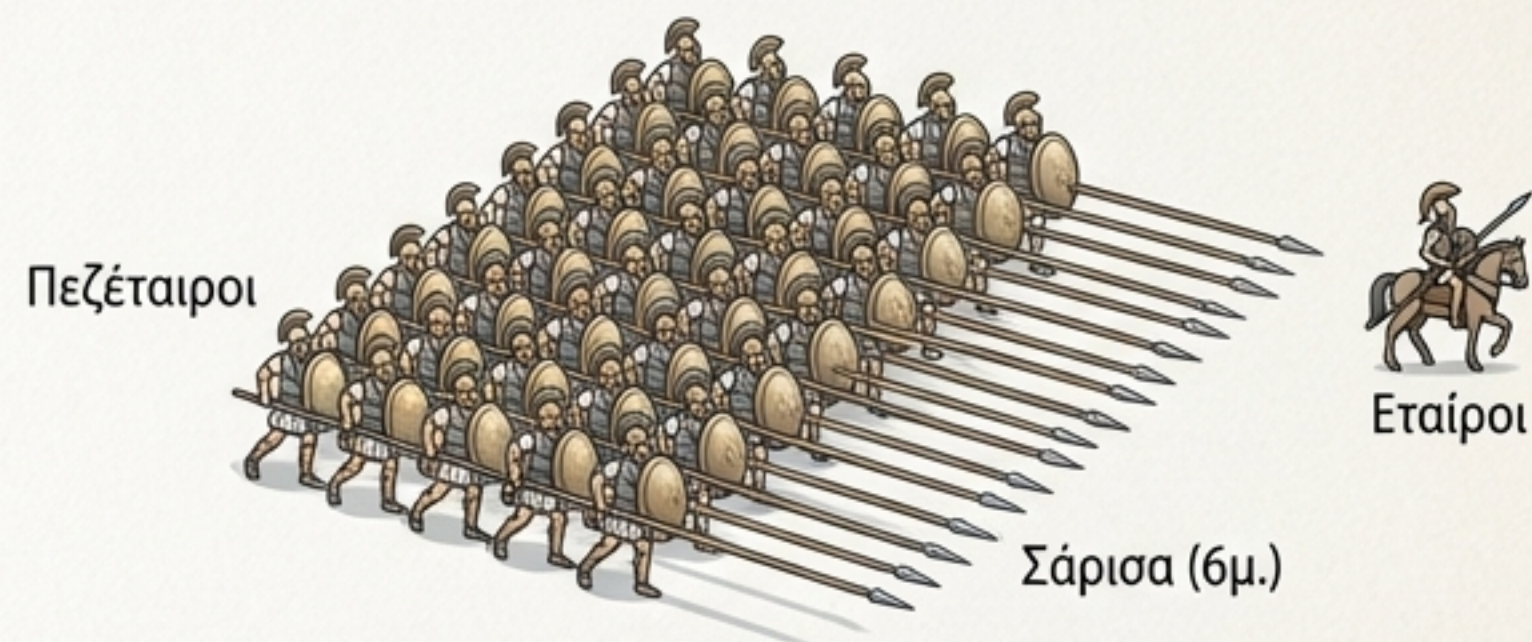
Δημοσθένης: Μέγας ρήτορας και αντίπαλος αυτής της ιδέας. Πίστευε στην αυτονομία της πόλης-κράτους και έβλεπε κάθε εξωτερική δύναμη, ιδιαίτερα τη μακεδονική, ως θανάσιμη απειλή για την ελευθερία της Αθήνας.

«Αν κατορθώσεις να συμφιλιώσεις αυτές τις πόλεις (Αθήνα, Σπάρτη, Θήβα, Άργος), θα απαλλάξεις και τις υπόλοιπες από πολλά δεινά.» – Ισοκράτης

Φίλιππος Β΄: Ο Αρχιτέκτονας της Μακεδονικής Ισχύος

Ο Φίλιππος Β΄ σταθεροποίησε τον θρόνο του και έθεσε ως στόχο την ισχυροποίηση και επέκταση του μακεδονικού κράτους.

Στρατιωτική Αναδιοργάνωση

Δημιούργησε τη μακεδονική φάλαγγα των πεζεταίρων, οπλισμένη με τη σάρισα (δόρυ μήκους 6μ.). Το ιππικό αποτελούσαν οι ευγενείς εταίροι.

Οικονομική Αυτάρκεια

Κατέλαβε τα ορυχεία χρυσού του Παγγαίου και έκοψε δικό του νόμισμα (χρυσούς στατήρες), που εκτόπισε τους περσικούς δαρεικούς.

Επεκτατική Πολιτική

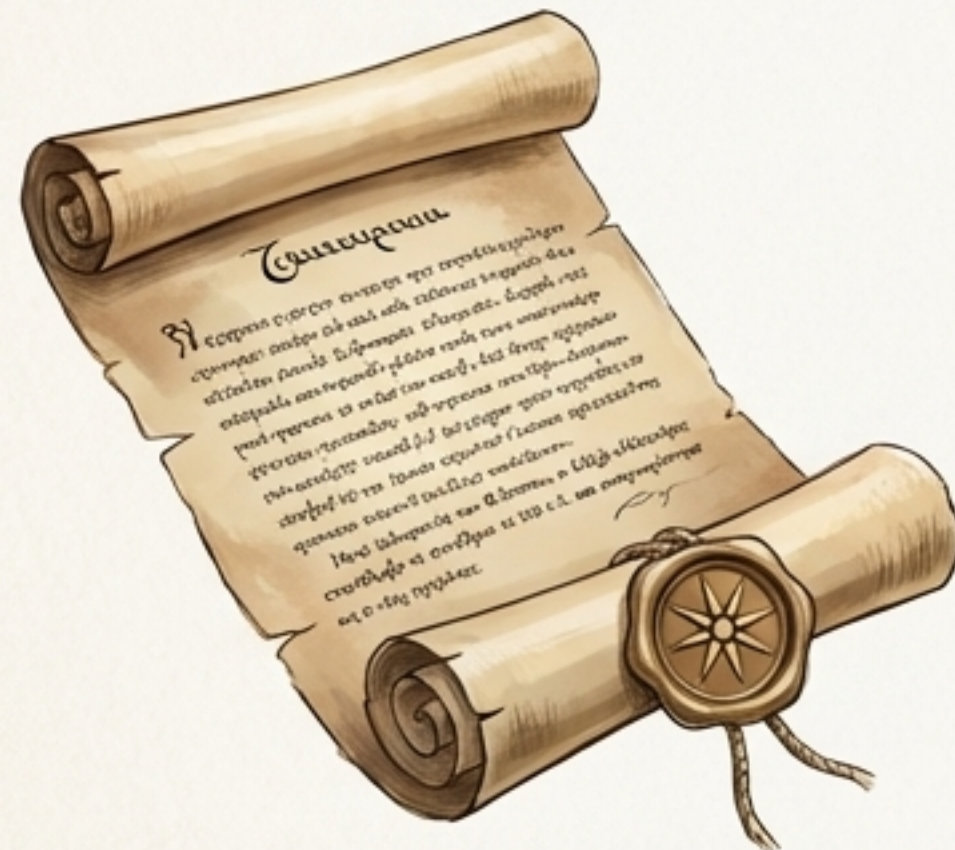

Επεκτάθηκε σε Χαλκιδική, Θράκη και επενέβη στη νότια Ελλάδα.

Η Χαιρώνεια και το Συνέδριο της Κορίνθου: Το Τέλος μιας Εποχής

Μάχη της Χαιρώνειας (338 π.Χ.): Ο Φίλιππος συνέτριψε τις συνασπισμένες δυνάμεις Αθηναίων και Θηβαίων, επιβαλλόμενος ως ο αδιαφιλονίκητος ηγέτης του ελληνικού χώρου.

Συνέδριο της Κορίνθου (337 π.Χ.): Ο Φίλιππος συγκάλεσε συνέδριο όλων των ελληνικών πόλεων (πλην της Σπάρτης) και πέτυχε την πανελλήνια ένωση.

Βασικοί Όροι της Συμφωνίας:

- Απαγόρευση των πολέμων μεταξύ των ελληνικών πόλεων.
- Ίδρυση πανελλήνιας αμυντικής και επιθετικής συμμαχίας.
- Ανακήρυξη του Φιλίππου ως ισόβιου αρχηγού της εκστρατείας εναντίον των Περσών.

Μετά τη δολοφονία του Φιλίππου, ο Αλέξανδρος επανέλαβε το συνέδριο το 336 π.Χ. και αναγνωρίστηκε ως ο νέος ηγεμόνας.

Η Εκστρατεία του Αλεξάνδρου: Ο Ελληνισμός στα Πέρατα της Οικουμένης

- Η εκστρατεία ξεκίνησε από την Πέλλα το 334 π.Χ. και σε έντεκα χρόνια κατέλυσε την Περσική Αυτοκρατορία.

Κύριοι Σταθμοί:

- **Φάση 1** (334-331 π.Χ.): Απελευθέρωση Μ. Ασίας (μάχες σε **Γρανικό**, **Ισσό**). Κατάκτηση Φοινίκης, Παλαιστίνης, Αιγύπτου. Ίδρυση της **Αλεξάνδρειας** (331 π.Χ.).
- **Φάση 2** (331-327 π.Χ.): Εισβολή στη Μεσοποταμία. Τελική νίκη στα **Γαυγάμηλα**. Κατάληψη Βαβυλώνας, Σούσων, Περσέπολης.
- **Φάση 3** (327-325 π.Χ.): Εκστρατεία στην Ινδία. Νίκη κατά του Πώρου στον **Υδάσπη ποταμό**. Το όριο της εκστρατείας ήταν ο **Ύφασης ποταμός**.

Ο Αλέξανδρος πέθανε στη Βαβυλώνα το 323 π.Χ. σε ηλικία 33 ετών.

Το Έργο του Αλεξάνδρου: Η Σύνθεση Ενός Νέου Κόσμου

Το έργο του Αλεξάνδρου έθεσε τις βάσεις για την οικουμενική ανάπτυξη του Ελληνισμού.

Στρατιωτικός Τομέας

Μεγαλοφυής στρατηγική σκέψη σε μάχες και πολιορκίες.

Πολιτικός Τομέας

Στόχος η ανάμειξη ελληνικού και ασιατικού κόσμου. Διατήρησε τον θεσμό των σατραπειών. Σεβάστηκε τις τοπικές παραδόσεις.

Οικονομικός Τομέας

Πρώθησε τη νομισματική οικονομία, μετατρέποντας τους περσικούς θησαυρούς σε ενιαίο νόμισμα για όλη την αυτοκρατορία.

Πολιτιστικός Τομέας

Διάδοση της ελληνικής γλώσσας. Ίδρυση νέων πόλεων. Η εκστρατεία του είχε τον χαρακτήρα «ένοπλης εξερεύνησης».

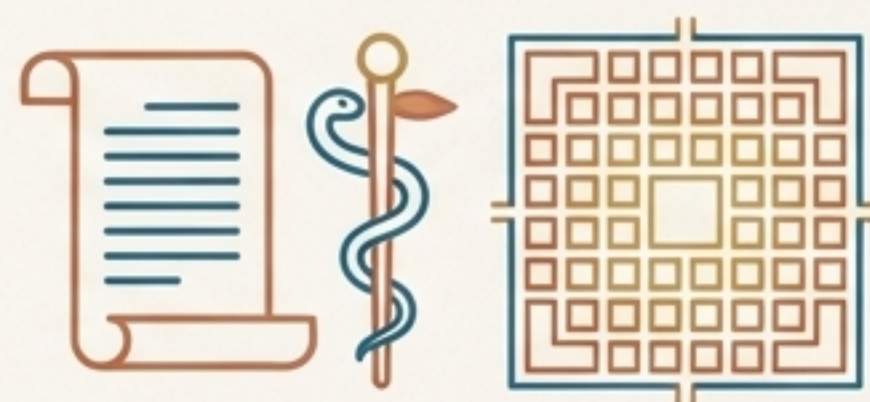
Η Επανάσταση του Λόγου: Φιλοσοφία και Επιστήμη

Από τα μέσα του 5^{ου} αι. π.Χ., η φιλοσοφική σκέψη τοποθέτησε τον άνθρωπο στο κέντρο και προσπάθησε να ερμηνεύσει τον κόσμο με βάση τη λογική (ορθολογισμός).

Φιλοσοφία:

- 5^{ος} αι. π.Χ.: Οι Σοφιστές και ο Σωκράτης.
- 4^{ος} αι. π.Χ.: Ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης, που με τις θεωρίες τους επεδίωξαν τη βελτίωση του ανθρώπου και της πολιτείας.

Επιστήμη:

- **Ιστοριογραφία:** Ο Θουκυδίδης έθεσε τα θεμέλια της επιστημονικής ιστορικής συγγραφής.
- **Ιατρική:** Ο Ιπποκράτης από την Κω θεμελίωσε την ιδέα ότι όλες οι ασθένειες έχουν φυσικά αίτια.
- **Πολεοδομία:** Ο Ιππόδαμος ο Μιλήσιος εισήγαγε το σύστημα οργάνωσης πόλεων με προδιαγεγραμμένο σχέδιο.

Η Αιώνια Κληρονομιά: Τραγωδία, Τέχνη και Αρχιτεκτονική

Τα έργα του 5^{ου} και 4^{ου} αι. π.Χ. αποτέλεσαν απaráμιλλα πρότυπα για όλες τις μεταγενέστερες εποχές.

Θέατρο: Η Αθήνα γέννησε την **τραγωδία** (Αισχύλος, Σοφοκλής, Ευριπίδης) ως «μίμησιν πράξεως σπουδαίας και τελείας», και την **κωμωδία** (Αριστοφάνης) ως κριτική της πολιτικής ζωής.

Αρχιτεκτονική: Κορυφαίο επίτευγμα ο **Παρθενώνας**, έργο των Ικτίνου, Καλλικράτη και Φειδία. Άλλα αριστουργήματα της Ακρόπολης περιλαμβάνουν τα Προπύλαια, το Ερέχθειον και τον ναό της Απτέρου Νίκης.

Γλυπτική:

- **5ος αι. π.Χ.:** Το μεγαλείο και η ιδανική ομορφιά στα έργα του **Φειδία**, του **Μύρωνα** και του **Πολύκλειτου**.
- **4ος αι. π.Χ.:** Η έκφραση του πάθους και του συναισθηματικού κόσμου στα έργα του **Πραξιτέλη**, του **Σκόπα** και του **Λύσιππου**.

